

Raunnes
Historielag

NATTVANDRING

15. juni 2002

TRANGSRUD-OMRÅDET

Løypeansvarlig:

Ove Antonsen • Tom Halvorsen • Ole Erik Eier

Dette heftet er ikke ment å være noen historiebok om Trangsrudgreina, men en påminnelse om noe av det vi så under vår vandring i skogen her. Det er mange plasser som det kunne skrives mye om.

Holtet er f.eks. ikke blitt nevnt. Det kunne blitt et eget hefte. For de som er interessert i mere om plassene her, så finnes det lokalhistorisk litteratur hvor en kan fordype seg i emnet. Vi håper at denne vandringen bidrar til at området fortsatt vil bli husket.

GOD TUR !

*Hilsen
Tom Halvorsen
Ove Antonsen og Ole Erik Eier*

Innledning

Nattvandringen i år går i Trangsrud skolekrets. I 1900 ble det telt 136 mennesker i skolekretsen. Dette var fordelt på 26 boplasser. Det vil si 5,23 mennesker pr. boplass.

Folkene her var forankret i det vi kan kalle barskogkulturen. En forlengelse av kulturen Finnene brakte med seg. Skogen var deres kjøkkenhage, de kjente den som sin egen lomme. Her følte de seg trygge og hjemme. Her hentet de det de trengte. Mens folk i de mer "urbane" strøk rundt jernbanen gikk over til pengeøkonomi i siste halvdel av 1800 tallet, holdt nok naturalhusoldningen stand her inne. Dette medførte at de ble sett på som fattige. De kledde seg annerledes, snakket annerledes og ble mobbet. Behovet for penger tvang seg fram og skogsarbeid ble løsningen for mange. Mange dyktige, noen hardhauer, noen slet mer enn de hadde godt av. Her ble hvert enkelt individ bedømt for seg ut fra en for oss uforståelig skala. Når hvert enkelt individ får sin egen identitet kommer også historiene som beskriver denne. Det for oss merkelige er at disse historiene fortsetter å leve videre og videre. Muntlige historier forandrer seg og blir ikke dårligere med tiden. De forteller noe om personen og identiteten til denne. Det finnes mengder av historier om folk og hendelser her inne, men dessverre er disse på tur til å forsvinne. Folk har ikke tid til å prate om slikt "tull" lenger. De må hjem og se Big Brother eller Hotell Cesar.

I Nes er vi så heldige at vi har slike skogsbygder hvor vi kan finne spor etter tidligere bosettinger som er blitt forlatt til fordel for et mer "urbant" liv. Når jeg bruker ordet "heldig" er det fordi en del mennesker i dag trenger å knytte forbindelser bakover til sine røtter for bedre å forstå hva slags samfunn vi har skapt oss på godt og vondt.

Ordet "Skauing" hadde lenge en negativ klang. Dette har forandret seg og i dag er det blitt status å ha aner fra disse skogens folk. Vi ber om at dere tenker med respekt på disse menneskene som skape seg et utkomme og et liv her inne på skogen, tross merkelige historier og sagn vil dere kunne se hvilket arbeid som er nedlagt i disse hjemmene som skogen er på tur til å ta tilbake.

Myrvika

Husmannsplass under Vestgarden. De første som bodde her var Ole Andersen f. 8. februar 1801 i Haukelia. Han var gift med Gorine Marie Nilsdatter som var født i Langvasslia den 27. oktober 1811. Disse hadde barna : August født i

Haukelia 1. feb. 1833. Til Høgåssetera.

Nils Lauritz født på Brustad 3. mai 1835. Til Sagstutangen.

Ole Kristian født 18. april 1838 på Hindeneie (Henni eie).

Jacob Edvard født 1. august 1841 på Hindeneie. Til Fisiko.

Gedron Ludvig Emil født 2. august 1844 i Westgaardseie.

Antagelig Myrvigen hvor han levde hele livet. Leander Jobart Torinius født 27. februar 1847 i Myrvigen. Joel Tobias født 19. mars 1850 i Myrvigen. Til Ynsetera. Johart Torinius født 27. juni 1854 i Myrvigen. Johart Torinius født 19. mai 1856 og døpt på Hovind da kjerka var nedbrent.

Utallige er historiene om disse folkene. De må ha vært særdeles selvstendige og fritt talende. Gedron som overtok plassen er oppført som fisker i folketellinga 1891. Han var kjent som en god musiker og det skal visst eksistere en melodi etter ham som

Plassen Myrvika

er nedskrevet, "Trongsrudgubben". Sagnet forteller at fela til Gedron var større enn vanlige feler og var kjøpt av en svenske som kom forbi. Den historien som er mest kjent ble en belastning for familien da Hans Børli fikk den trykt i "Magasinet for alle" Børli måtte ha advokathjelp og det ente med rettssak. Børli hadde brukt navnene på de som bodde i Myrvika og kalte Ole Andersen for "Gamlehauken" Noe som heller ikke var riktig, men det er en annen historie. Grovt går historien ut på at guttene i Myrvika hadde faren liggende på låven hele vinteren før de tok ham til kjerka for begravelse. Det stemmer ikke når vi sjekker kjerkeboka for der står det: " *Ole Andersen Myrvigen, gift fattiglem, død den 22. mai 1833, begravet den 30. mai og jordpåkastelse 1. juli. Lege ikke tilkalt.* "

Gamlehuset i Myrvika lå til høyre rett før vi kommer inn på dagens tun. Vi kan fortsatt se restene etter en

jordkjeller. Det var nok opprinnelig en kjeller, men det har også bodd folk i den. Plassen har vært i familien helt fram til nå, men er nå solgt og brukes som feriested.

St. Hans aften 1926

I utklipp fra Eidsvoll Blad og Eidsiva kan vi lese om den dramatiske drukningsulykken i Langvatnet 24/6 1926. 3 gutter druknet. 18, 20 og 28 år gamle. Det er blitt fortalt at det var Eugen Sandberg, Olaf Høgåsseter og Georg Larsen mens Ole Myrvika som også var med greide seg da han kunne svømme. I Eidsiva står det at de var ikke kommet mer enn 6 meter fra land og at det ikke var dypere enn 2 m.

Krakkliggerhuken

På veggen videre langs Langvatnet passerer vi Krakkliggerhuken. Vi kan vel knapt si Krakkliggeren bodde her, men han holdt nå til her. Navnet hadde han fått fordi han overnattet i koier og saghytter sammen med de som arbeidet i skogen. Der var det sjelden noen ledige brisker, men det var krakker ved bordet og på disse overnattet han. En tid hadde han et slipeapparat som han dro med seg rundt og slipte sakser og kniver. Tom Halvorsen kan huske sin bestefar nevnte Krakkliggeren. Han skal i følge historien ha endt sine dager i Ullern hvor han hadde eget hus. Opprinnelig var han fra Opakermoen. Han var en av disse karakterene som det ble historier etter.

Lisbet – tjernet

Etter vi har kommet over hengebrua i øverenden av Langvatnet kan vi se innover mot Lisbet – tjernet. Navnet har det fått etter en tragisk hendelse i 1816. Oskar Kjensli har funnet frem og dokumentert historien som var på tur til å gå i glemmeboken. I avisen "Innlandsposten" i 1907 er rettsaken og henrettelsen av gjerningsmannen beskrevet. Ole Erik Eier har laget et hefte hvor hele historien er gjengitt. Vi skal forsøke å sammenfatte historien. *Ved kveldstid 8de August 1816 gik Husmændene Nils Thorsen og Hans Nilsen Trongsrud innover Skogen for at fiske i Abortjernet. Ved ankomsten til Tjernet observerede de noget som flød ute paa Vandet et Par Favne fra land paa Østkanten. De saa snart at det var et dødt Kvindemenneske. Saavidt skjønnes, gav de seg ogsaa tid til nærmere undersøgelse hvorved de kom efter, at det var Konen Lisbeth Olsdatter Skreksrudhagen, som laa her. Hun var tydeligvis slaat, dræbt og hensæbt til Tjernet.* Det er spennende å lese videre hvordan ektemannen ble sendt ut for å samle opplysninger og at sorenskriveren uttalte at han ikke hadde tid til å befatte seg med mordet de første 14 dagene da han hadde hendene fulle med andre foretninger. Enden på historien er at ektemannen ble dømt og henrettet på Kongsvinger. Samtidig forteller et annet sagn at en Kramkar fra Blaker tilstod ugjerningen på dødsleie. I alle fall var hendelsen en ting som ble snakket om og diskutert på Skogen i årevis. Lisbet Olsdatter født på Fjuk 1784. Hennes mann Hans Sørensen født på Flaen under Sæter i Sør Odal også i året 1784. Trolovet i 1803 og viet i 1804. Samme året døper de Kirstine som senere ikke er funnet omtalt i kjerkebøkene i Nes.

Nedre Langvasslia

En som hete Lars Larsen var husmann her. Han var gift med Marte Kristensdatter. Disse holdt til her i 1830 åra og utover. Lars var også i Putten. I 1875 var sønnen til Lars Larsen husmann her. Nils Laurits Larsen, gift med Kirsti Martinsdatter fra Lilleset i Sør Odal. Svigersønnen til Lars Larsen, Johan Pedersen fra Bjørndalen hadde plassen i 1891, men han flyttet videre til Storlia. Han var antagelig den siste husmannen her. Det har vært sagbruk her også uten at vi kjenner den historien. Tar dere en runde på plassen vil dere fort se hvor det har stått. Kjenner noen sagbrukshistorien her så er vi glade om dere vil dele den med oss. Etter et tips fant vi ei steinhelle med inskripsjonen MJL 1905. Kan det ha vært Marius Johansen Langvasslien som var født her på plassen i 1886?

Nordre Langvasslia

Her var Kristoffer Jonsen husmann i 1840 åra. Vi kjenner ikke navnet på kona, men de hadde minst fem barn. Den elste sønnen Johannes tok over plassen. Han var gift med Olea Kristensdatter fra Vennevål - eie og de hadde sønen Kasper. I 1900 bodde Johannes Kristoffersen her alene. Enslig husmann med fattigunderstøttelse står det i folketellinga. Fødselsåret er oppført til å være 1820. Vi kjenner ikke til at noen har bodd her etter dette.

I 1865 sier folketellinga om Langvaslien 228b :

Johannes Christoffersen husfader, husmann med jord, 46 år.

Olena Christensdatter hans kone, 25 år.

Kasper Johannesen deres sønn 10 år.

Mari Eriksdatter, husfaderens moder, 77 år.

Gulbrand Hansen, inderst, uden jord, tømmerhugger, 63 år.
Alle født i Næs Prgj.

De hadde 2 stk. stort kveg. 2 får og sådde 1/4 tønne bygg og 1 tønne poteter.

Søndre Langvasslia

Dette er den plassen hvor det bodde folk lengst, helt frem til 1960 åra. Karl og Hilda Karlsen var de siste som bodde her. Gjennom årene må det ha blitt nedlagt en masse arbeid her. Se bare på all steinen som er flyttet på. Hva fikk folk til å sette i gang på et sted som dette. Huset som står her er bygd i 1920 åra. Gjersøyen i Sør Odal eier skogen og Langvasslia.

Øvre Langvasslia

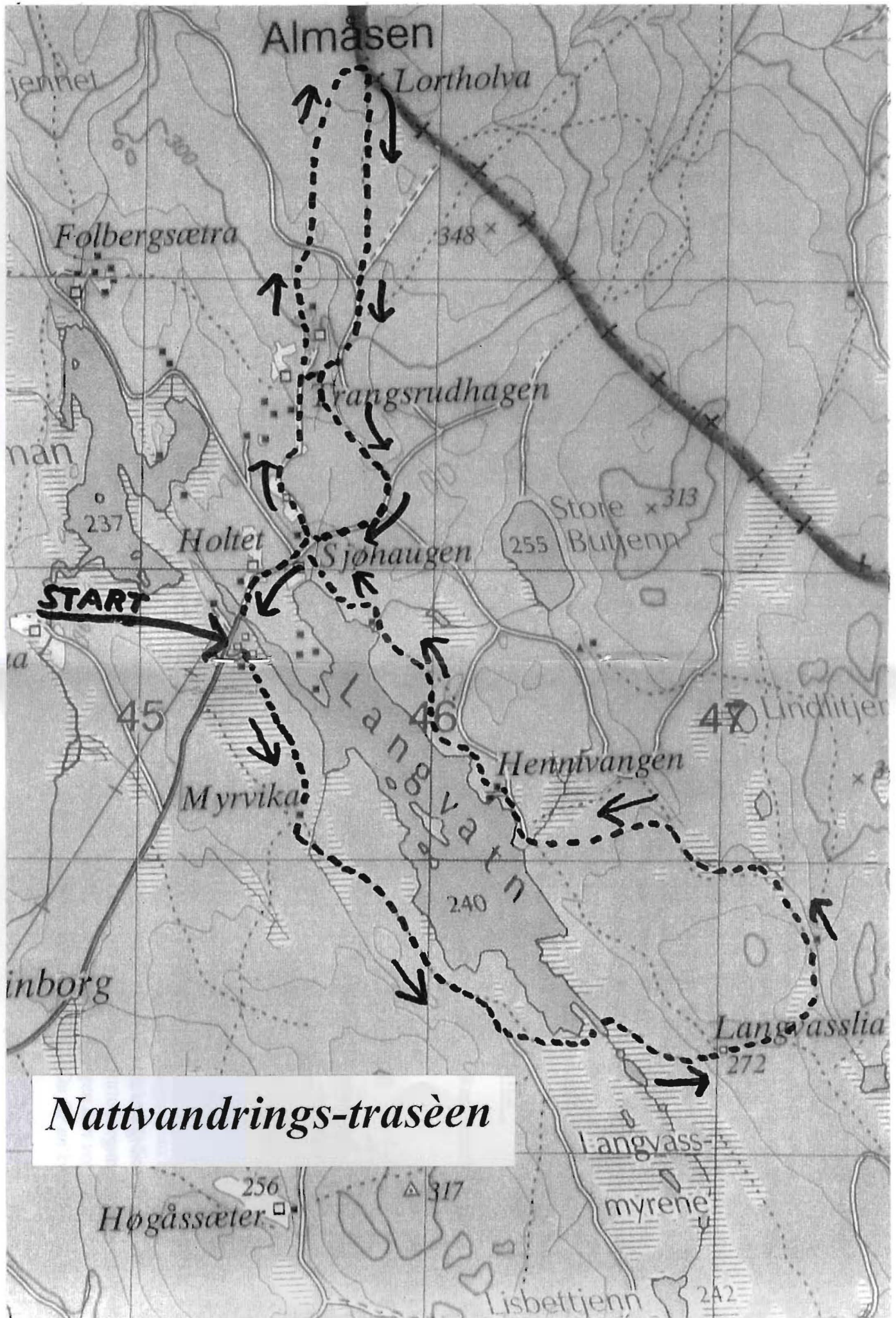

*Kjenner noen de som sitter på trappa ?
Kan det være Edvard og Maie med datteren Emma ?*

Otter Hansen fra Seim i Sør Odal var bruker av Henni og ble i 1670 saksøkt av sognepresten Trane (landherren) for åbufall og ulovelig hogst av 32 tylfter tømmer. Otter sa han hadde hogd tømmeret i sameieskog som ligger som seterskog til hele dette bygdelaget og i den eier enhver sine sommersettrer. Året etter var futen ute etter Otter for ulovelig bråtebruk i kongens almening. Otter sa han hadde sådd $\frac{3}{4}$ tønne i egen seterskog, men avlinga ble tildømt kongen. Var dette begynnelsen til noen av plassene rundt Langvatnet. Man kan undre seg over hvorfor folk slo seg ned på steder som disse. Var det tilfeldigheter eller er det fortsettelser av det som Otter drev med. De første vi kjenner som bodde her var Nils Toresen og Karen Israelsdatter. Dattera her giftet seg med en fra Haukelia og alle disse hadde store ungeflokker. Dermed var flesteparten av familiene her inne

12

13

Nattvandringstrasèen

rundt Langvatnet i slekt. Nils og Karen hadde vært i (Nilsstua) Åsen før de kom til Langvasslia. Nils ble kalt for Nils Buse uvisst av hvilken grunn. Sagnet forteller at da Nils og Karen ble gamle og overlot Langvasslia til sønnen Jacob Edvard ville de flytte tilbake til Nilsstua. Da de skulle ro over Flæman fant Nils ut at han ville kvitte seg med Karen og veltet båten. Den var bare en uthult stokk, men den som druknet var Nils. Karen hadde med seg ei gryte og hang i grytehanken til hun fikk fast grunn unner føttene. Tangen hvor hun kom i land heter Busetangen den dag i dag. Det var bare hun som overlevde så hun kunne jo fortell hvilken historie som helst. Når det er tørrsommer kan en se en stokk som ser ut som en båt i Flæman. Folk sier det er båten til Nils Buse.

Trollsk stemning ved Langvatnet. Her kan man fort få se de merkeligste ting.

Myra

En liten plass i et for oss håpløst terreng. Det er vanskelig å forstå at folk kunne livberge seg på steder som dette. Det var ofte umulig å fastslå størelsen på et slikt skogshjem. De hadde teiger på forskjellige plasser i skogen og ikke bestandig med skogeierens velsignelse. Den kjente Ole Olsen var husmann her i 1865. Han var gift med Inger Gulbrandsdatter og de hadde barna Anne, Maren Oline, Gulbrand og Hans. Ole var 43 år i 1865 og hadde 1 ku, 4 sauer, sådde 1/8 tønne bygg og 1 tønne poteter og var husmann på Henni.

“Gudbrandsdalsila”

Et kjent hvilested for hestene som trafikerte området. Her var det bestandig vann og hvile.

Hennivangen

“Kresten Vangen” bodde her. Det er flere forklaringer på hvem Kristen er, men han er født i 1812 som sønn av Nils Toresen og Karen Israelsdatter. Karl Vestaberget har skrevet en hel roman hvor “Kresten” er en av hovedpersonene sammen med reven “Tupplausen” Som de fleste som bodde inne på Skogen hadde han en stor misstro til øverighet og skogeiere. Han som flere andre oppgav bevist feil persondata og fødselsår ved folketellinger. Han ble også beskyldt for en del branntilfeller i skogen rundt Trangsrud. En gang han var i Seterstøa og handlet spurte kremmer’n : *Du Kristen, du som er så godt kjent i skogen kan vel si oss hvem det er som tenner på skogen?. Du får en kvartrull*

tobakk hvis du sier oss hvem det er”. Han la kvartrullen på disken. Kristen la en stor neve over kvartrullen, snudde seg og gikk. I det han åpner døra snur han seg og sier: “Kjenner di han Kresten Vangen”, og går. Kristen var gift med Karen Kristine Olsdatter Netmangen. Deres datter Anne Karoline er født der i 1845. Kristen hadde husholderske i 1891. Dina Olsdatter fra Vinger som “levde som husfarens hustru”

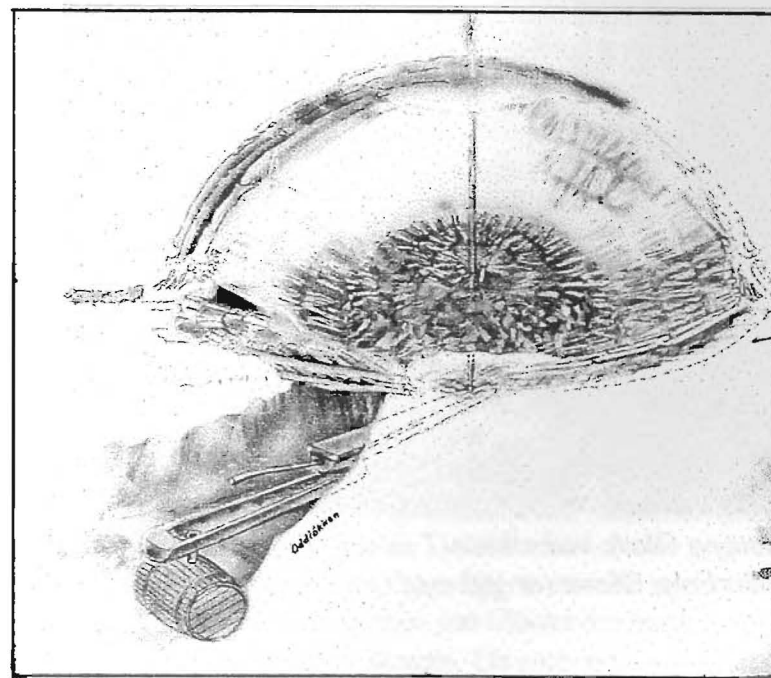
Hennivangen i dag. Det så nok litt annerledes ut den gangen “Kresten” bodde her.

Historien forteller at da kona Karen Kristine ble sjuk og sengeliggende avanterte Kristen etter hushjelp. Avtale ble gjort og Kristen stod på Seterstøa stasjon og så på de som gikk av toget. Da han fikk se ei som han trudde det kunne være gikk han fram og spurte “Er du mi då” Han hadde nok truffet den rette, men hun syntes Kristen var noe av det styggeste hun hadde sett. De ente opp i Gommerud hvor Kristen spanderte kaffe og hun syntes han ble penere og penere. Fortsettelsen er en helt annen historie.

Steinhuken

I området rundt Langvatnet finner en mange merker etter mennesker. Ofte kan det være vanskelig å datere alle tingene. Det er mange merker etter kullbrenning og tjæreutvinning og etter jordhuker. Det må ha vært et område med mange mennesker som har utnyttet skogen maksimalt. Det som kalles steinhuken er det rester etter et bosted eller ei tjæremile?

Ei tegning av hvordan ei tjæremile kunne se ut.

Martebråta ila

Her er det vann å finne året rundt. Selv i de tørreste sommere er det vann her. Martebråtan ble kjøpt av O.C. Holtet og tillagt Holtet i 1904. Opprinnelsen til plassen kan være meget gammel uten at vi kan dokumentere dette. Det finnes indikasjoner på at den har røtter helt fra 1680 tallet.

Trongsrudhaugen

Anne og Olava ved rokken. I døra Bergljot Wennevold og Laila Frey. Olava var gift med Ole Trongsrudhaugen

Da Israel Eriksen måtte forlate Israelstorpet på grunn av at rovdynene tok buskapen hans flyttet han ned til "bygda". Han slo seg ned i Trongsrudhaugen. Vi kan vel ikke være helt sikre på at det er det stedet vi kjenner som Trongsrudhaugen. Den første tiden her skal han ha bodd i

jordhuk. Israel er en av disse skikkelsene som det er mange historier etter. Magne Aurom har i boka "Liv og lagnad" nedtegnet noen av disse. Israel kom fra Smerud på Eidskogen og giftet seg med Mari Nilsdatter søstera til Christen Håkalia. Israel og Maris første barn Anne ble født etter vegen over til Eidskogen før de var gift. Hun ble ikke regnet som "uægte" da de hadde bestilt og betalt sin trolovelse. Israel hadde "adresse" Håkalia på denne tiden. Året var 1779. Israel og Mari hadde 6 jenter og en gutt. I 1801 var det dårlig med Israel og familien, men i 1804 var det mye bedre. Da hadde de 1 ku, 4 sauer, 2 geiter og sådde 5/8 tønne havre og 1/8 tønne bygg. Israel døde i 1827. Ole Hansen og Anna Olsdatter bodde her på midten av 1800 tallet. Sønnen Gulbrand tok over plassen. Han var gift med Anna Paulsdatter fra Odalen. Deres sønn Ole, giftet seg med Olava Olsdatter fra Velta og overtok stedet. De var Haugianere og det var ofte møter med sang og bibellesing her. Da de var barnløse ble plassen stående tom etter deres død. Under krigen ble plassen brukt til kaninfarm.

Gamlebråtan

Det er ikke mange spor igjen av Gamlebråtan. Leter vi godt kan vi finne tuftene etter huset og restene etter en meget fint murt steinkjeller. Her har skogen tatt tilbake års hardt arbeid for å lage seg et utkomme i skogen. De siste som bodde her var Laurits Olsen og hans kone Susanne Gulbrandsdatter fra Trongsrudhaugen.

Trangrudbråtan

Nok en gammel plass som har sin opprinnelse fra 1700 tallet. Bråte navnet antyder kanskje at begynnelsen var ei "brenne" eller en "bråte" i skogen. Det er litt vanskelig å få gangen i de slekter og folkene som har bodd her. Når en ser seg rundt oppdager en at det er nedlagt mye hardt arbeid gjennom tidene her. Lina Edvardsen var den siste som drev plassen. Hun solgte den til Henrik og Ernst Wennevold som hun var tante til. Plassen blir i dag brukt som feriested. Huset ble flyttet og ombygd for drøye 50 år siden. Låven som er omkring 200 år gammel er også flyttet dit den står i dag.

Lortholva

Gullhaug heter plassen, men på folkemunne har den fått navnet Lortholva. Opprinnelsen til dette navnet er ikke kjent, men det har antagelig noe med "lort" eller "møkk" å gjøre. Plassen er kjent fra 1700 tallet og er delt i to. I Nordre Lortholva gikk delet mellom Nes og Odalen gjennom gamlestua. De kokte i Odalen og åt i Nes ble det sagt. Berthe Lortholva var ei kjent spåkone som folk fra Nes og Odalen benyttet seg av for å få et innblikk i framtida. Hun var kjent for sine underlige og trolske spådommer. På Lortholva var den siste som bodde her.

Rallerud

De som er best kjent fra Rallerud er Halvor og Lisbeth selv om det bodde folk der før disse. Halvor var enkemann da han giftet seg med Lisbeth Pedersdatter. De hadde ingen barn sammen, men de hadde to fosterbarn som begge reiste til Amerika. Halvor hadde 3 barn fra første ekteskap. Halvor drev mye med tjærebrenning dessuten var han veldig overtroisk og hadde store problemer med "tussen" En gang ble han bitt i stortåa av "tussen" og gikk med vondt bein lenge. Rallerud lå omtrent der hvor Asbjørn Nordlund har hytte i dag. Opprinnelsen til navnet er ikke kjent, men det utales med æ. "Rælleru"

Fintorpenes skoledistrikt

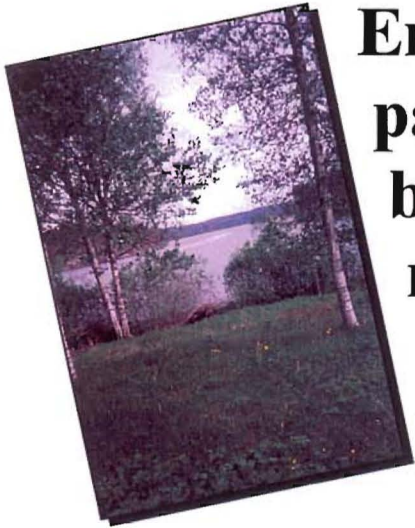
I 1790 åra ble det opprettet et nytt skoledistrikt i Nes. Fra 1790 hadde Nes 5 skoledistrikt. Det 6. ble kalt Fintorpenes skoledistrikt. Anders Evensen Staksvolleie ble ansatt som lærer. Han skulle være lærer for ungene "øst på Skauen" I en skolevisitas fra 1800 beklager Anders Evensen at han om vinteren bare hadde holdt skole to dager i Netmangen. Ingen kunne motta ham da de bare hadde barkebrød å spise. Til visitasen møtte bare noen få unger da mange ikke kunne møte fordi de ikke hadde spist på to, tre dager. 1799 og 1800 var uår. I 1799 ble det også utdelt premier til de lærerne som hadde lært flest unger å skrive. Den flinkeste fikk 8 daler 2 ort mens de fleste lå mellom to til fire daler med unntak av Anders Evensen som ikke fikk fult en daler. Han hadde ikke lært noen å skrive.

Trangsrud skole i 1902. Bak fra venstre Kristian Trinborg, Oskar Transrud, Konrad Holtet, Karl Lauritsen, lærer Anders Snorheim, Sofus Trinborgholen, Hakkon Trinborgholen og Jens Holtet. I midten fra venstre Mina Trangsrud, Bertha Berntsen, Thora Holtet, Osvald Holtet, Kari Snorheim, gjest for dagen Britta Snorheim, Ragna Trinborg, Thora Trinborg og Klara Holtet. Foran fra venstre Gunhild Holtet, Inga Lauritsen og Betsy Trangsrud.

Mann og kjærring på veg hjem til den lille plassen, langt til skogs, etter handleturen i bygda. Tegningen til Aadne Nilsen gir oss en duft av sinsro og nostalgi.

Er du spent på hvordan bildene fra nattvandringsturen ble?

Lever filmen hos oss, fortell oss at du har tatt bilder i forbindelse med nattvandringsturen, og vi gir deg bildene tilbake samme dag!

For kun kr. **99,-**

Prisen gjelder for 24 bilders 135 film

Vi ønsker alle en fin opplevelsestur!

NesFoto

Skolegata, 2150 Årnes